

Барабаш А.Г., канд. юрид. наук, доцент
доцент кафедри цивільного, господарського права та процесу
Васько В.В., студентка юридичного факультету
групи ЗПР6-181
Національного університету «Чернігівська політехніка»

ПОНЯТТЯ ТА СКЛАД ЗЕМЕЛЬ ОЗДОРОВЧОГО ПРИЗНАЧЕННЯ

Актуальність теми. Земельний кодекс України в редакції від 13 березня 1992 р. землі оздоровчого призначення визначав складовою частиною категорії земель природоохоронного, оздоровчого, рекреаційного та історико-культурного призначення. Незважаючи на виділення законодавцем в Земельному кодексі України від 25 жовтня 2001 р. земель оздоровчого призначення в самостійну категорію земель, залишаються не в повній мірі вивченими особливості таких земель.

Метою дослідження виступає аналіз поняття та складу земель оздоровчого призначення.

Виклад основного матеріалу. Поняття, склад та правовий режим земель оздоровчого призначення регламентує Земельний кодекс України, закони України «Про охорону навколишнього середовища» від 25 червня 1991 р., «Про туризм» від 15 вересня 1995 р., «Про курорти» від 05 жовтня 2000р., «Про охорону земель» від 19 червня 2003 р. та інші нормативні акти.

Відповідно до ст. 47 Земельного кодексу України «до земель оздоровчого призначення належать землі, що мають природні лікувальні властивості, які використовуються або можуть використовуватись для профілактики захворювань і лікування людей» [1]. З законодавчої дефініції можна визначити три ознаки характерні для земель оздоровчого призначення: наявність на їх території природних лікувальних властивостей; можливість використовувати такі землі для профілактики захворювань і лікування людей; використання земель цієї категорії для профілактики захворювань і лікування людей. До природних лікувальних властивостей земельної ділянки відносять мінеральні та термальні води, лікувальні грязі, озокерит, ропу лиманів та озер. Земельна ділянка може мати один або декілька ресурсів одночасно.

Щодо такої ознаки земель оздоровчого призначення як використання їх для оздоровчих цілей або лише *можливості* відповідного використання, то питання є дискусійним. З точки зору Мірошніченка А. «землями оздоровчого призначення на сьогодні все-таки прийнято вважати лише ті, які в установленому порядку оголошені курортами». Далі у своїх дослідженнях вчений доводить, що такий підхід до розуміння земель оздоровчого призначення є звуженим і неправильним. На думку Мірошніченка А., поняття земель оздоровчого призначення слід розширити за рахунок включення до них земель, зайнятих водними об'єктами, які віднесені до категорії лікувальних, якщо вони знаходяться поза межами курортів [2, с. 464]. Ми погоджуємось з думкою вченого про звужений підхід до розуміння земель оздоровчого призначення, але вважаємо, що поняття земель оздоровчого призначення може бути розширене не лише за рахунок земель водного фонду, але і за рахунок інших земель, які мають лікувальні властивості.

Акцентуємо увагу на тому, що використання земель для профілактики захворювання і лікування людей означає виділення вказаних земель в натурі (на місцевості), надання їм статусу курорту, документальне оформлення відповідного статусу. В науковій літературі вже була пропозиція поділу земель оздоровчого призначення на дві складові частини: неосвоєну та освоєну лікувальну місцевість. Остання і визначається як курорт [3, с. 76-79].

Ми також вважаємо, що поняття земель оздоровчого призначення охоплює як земельні ділянки зі статусом курорту, так і інші земельні ділянки, які можуть використовуватись для профілактики захворювань і лікування людей. Такий висновок

підтверджується положеннями законів України «Про охорону навколишнього середовища», «Про курорти». Згідно із ст. 62 Закону України «Про охорону навколишнього середовища» землями оздоровчого призначення визначаються як курортні, так і лікувально-оздоровчі зони, які мають виражені природні лікувальні фактори [4]. Аналогічний підхід до поняття земель оздоровчого призначення міститься у ст. 1 Закону України «Про курорти»: курорт – освоєна природна територія на землях оздоровчого призначення, що має природні лікувальні ресурси, необхідні для їх експлуатації будівлі та споруди з об'єктами інфраструктури, використовується з метою лікування, медичної реабілітації, профілактики захворювань та для рекреації і підлягає особливій охороні; лікувально-оздоровча місцевість – природна територія, що має мінеральні та термальні води, лікувальні грязі, озокерит, ропу лиманів та озер, кліматичні та інші природні умови, сприятливі для лікування, медичної реабілітації та профілактики захворювань [5].

Ще одним аргументом на користь структуризації земель оздоровчого призначення є дослідження Краснова Н.І. Як зазначає науковець, курорт у земельно-правовому понятті не розглядається як територія в «чистому» вигляді, яка могла б комусь передаватись. Адже на території «таких» курортів функціонує різноманітне інфраструктурне забезпечення та землекористування іншого цільового призначення, що суперечить правовому розумінню поділу земель за категоріями. Відмежування земель такого спеціального призначення має на меті встановлення просторових кордонів дії режиму «курортної зони». Це означає розповсюдження додаткового правового режиму на місцевість з уже діючими режимами землекористування [6].

Критерієм поділу земель України на категорії є їх цільове призначення. Виходячи з Класифікації видів цільового призначення земель із визначенням кодів цільового призначення земель, землі оздоровчого призначення поділяються на: землі для будівництва і обслуговування санаторно-оздоровчих закладів, для розробки родовищ природних лікувальних ресурсів, для інших оздоровчих цілей та, включаючи все перелічене, для збереження та використання земель природно-заповідного фонду [7]. Як бачимо, Класифікація також розмежує землі оздоровчого призначення на різні їх види.

Висновки. Землі оздоровчого призначення є неоднорідними за своїм складом. Вони поділяються на дві частини: земельні ділянки, яким надано статус курорту згідно з вимогами Закону України «Про курорти»; земельні ділянки, які мають природні лікувальні властивості. Що стосується земельних ділянок, які мають природні лікувальні властивості, такі землі, окрім віднесення їх до категорії земель оздоровчого призначення, можуть бути віднесені і до іншої категорії земель (до земель природно-заповідного фонду та іншого природоохоронного призначення, до земель історико-культурного призначення, до земель водного фонду тощо). Надання земельній ділянці статусу земель оздоровчого призначення, навіть, без відведення земельної ділянки для курорту, має суттєве значення для охоронного режиму таких земель.

Список використаних джерел

1. Земельний кодекс України: Закон України від 25 жовтня 2001 р. // Відомості Верховної Ради України. 2002. № 3-4. Ст. 27.
2. Мірошніченко А. М. Земельне право України : підручник. К. : Алерта; Центр навч. літ., 2011. 680 с.
3. Гнаткович С.А. Правове визначення земель оздоровчого призначення. *Вісник Львівського національного аграрного університету*. 2013. №20(2). С. 76-79.
4. Про охорону навколишнього середовища : Закон України від 25 червня 1991р. // Відомості Верховної Ради України. 1991. № 41. Ст. 546.
5. Про курорти : Закон України від 5 жовтня 2000р. // Відомості Верховної Ради України. 2000. № 50. Ст. 435.

6. Краснов Н.И. Правовой режим земель специального назначения: монография. М. : Юрид. лит., 1961. 215 с.

7. Про затвердження Класифікації видів цільового призначення земель : наказ Державного комітету України із земельних ресурсів від 23 липня 2010 р. № 548. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1011-10>